סו א מיי' פ"ז מהל' ק"ש הל' ה טוש"ע א"ח סי' פה סעיף ב:

סז ב מיי' פ"ו מהל' נחלות הלכה יג סמג עשין צו טור ח"מ סי' רפב:

מבנה

◇ סדרה של מימרות דרבא בר מחסיא.

נושא

הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו.

שאני בית הכסא דמאים: אין שם שאילת שלום מסייע ליה לרב המנונא משמיה דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר °ויקרא לו ה' שלום אלא מעתה הימנותא נמי אסור למימר בבית הכסא דכתי' °האל הנאמן, וכ"ת ה"נ והאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב שרי למימר הימנותא בבית הכסא? התם שם גופיה לא איקרי הכי - דמתרגמינן אלהא מהימנא' הכא שם גופיה איקרי "שלום" דכתיב 'ויקרא לו ה' שלום': ① ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר °לדעת כי אני ה' מקדשכם *תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם' מכאן אמר רשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו מאי עביד ליה? אמר אביי *שאיף ליה משחא ומלי ליה כוחלא, והאידנא דחיישי' לכשפים מאי? אמר רב פפא שאיף ליה מאותו המין אני *והאמר רב חמא *(בר) חנינא הנותן מתנה לחבירו א"צ להודיעו שנאמר °ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו? לא קשיא הא במילתא דעבידא לאגלויי הא במילתא דלא עבידא לאגלויי, והא שבת דעבידא לגלויי? מתן שכרה לא עביד לגלויי, רב חסדא הוה נקיט בידיה תרתי מתנתא דתורא - אמר "כל מאן דאתי ואמר לי שמעתתא חדתא משמיה דרב יהיבנא ליה ניהליה", א"ל רבא בר מחסיא הכי אמר רב: הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם, יהבה ניהליה, אמר חביבין עלך שמעתתא דרב כולי האי? א"ל אין, א"ל היינו דאמר רב: מילתא אלבישיה יקירא" א"ל - אמר רב הכי? בתרייתא עדיפא לי מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריתי יהיבנא לך: ③ *ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב °לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: ④ ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב לעולם יחזור אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה שמתוך שישיבתה קרובה עונותיה מועטין שנאמר °הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער" מאי "קרובה" אילימא "קרובה" = דמיקרבא וזוטא' והא קא חזו לה אלא מתוך שישיבתה קרובה עונותיה מוצערין, א"ר *אבין מאי קרא דכתיב °אמלטה נא שמה' נ"א בגימטריא = נ' וחד הוי, ושל סדום נ' וב', ושלותה כ"ו

תורה אור

עמ' א

שופטי' ו

דברים ז

שמות לא

שם לד

בראשית יט

שם

שאני בית הכסא דמאים · ושם מגונה עליו מש"ה מספקא לן בהזמנתו: ויקרא לו · גדעון להקב"ה ה' שלום: הימנותא · להזכיר אמונה בבית הכסא: צריך להודיעו · "מתן פלוני אתן לך" וזהו דרך כבוד דשמא יתבייש לקבלה ומתוך כך מתרצין בדברים ואיכא בוש בדבר, וכן אם נתנה בביתו שלא מידיעתו צריך להודיעו שמידו באה לו שמתוך כך יהא אוהבו: לדעת כי אני ה' וגו' · להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם: שאיף ליה משחא · ישפשפנו בשמן בין עיניו דבר הנראה שתשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה התינוק "פלוני עשה וגם פת נתן לי": ומלי ליה כוחלא · נותן כחול סביב עינו וכן לשונו בתלמוד: לכשפים · שתחשדנו שכשפו: לאגלויי · מי נתנו לו: מתן שכרה כו' · והוא הודיעם [ע"י משה] בעל פה מה שכרה: רב חסדא · כהן הוה *כדאמרינן (ברכות פ"ג דף כד:) גבי עיר אחת היתה בא"י והיו בה שמונים זוגות אחים כהנים הנשואים שמונים זוגות אחיות כהנות ובדקו מסורא עד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתיה דרב חסדא דהוו נסיבי לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא: הוה נקיט תרתי מתנתא דתורא · זוג של זרוע לחיים וקיבה שנתנה לו ורשאי להאכילן לישראל ואע"ג דרב חסדא בח"ל הוה לא ילפינן מהכא דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כתלתא נהסבי (ברכות דף כב·) כרבי יאשיה בכלאים וכרבי יהודה בטבילת בעלי קריין לת"ת וכרבי אלעאי בראשית הגז שהיה אומר אינו נוהג אלא בארץ וכן מתנות, בימי רב חסדא אכתי לא נהוג כר' אלעאי, ובימי ר"נ בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז לא במתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף במתנות וכי היכי (א)דאחזו במנהג בראשית הגז בימי ר"נ ולא מחינא בהו ונהגנא כולא כוותיה השתא דנהוג אף במתנות לא מחינן מנהגא: חדתא · חדשה שלא שמעתיה: מילתא אלבישי' יקירא · מעיל דמיו יקרים למי שרגיל ללובשו כלומר לפי שאתה תלמידו של רב ורגיל בשמועותיו אתה מחזר אחריהם: משקל ב' סלעים · לאו דוקא נקט בתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי כתונת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונת: שישיבתה קרובה · שנתיישבו בה מקרוב כלומר עיר חדשה: דמקרבא · לנוס שם: וזוטא · ולא צריכין אתם להקפיד על קומה: הא קא חזו לה · למה ליה למימר להו: שישיבתה קרובה · שנה אחת קדמה לה סדום כדמפרש של סדום חמשים ושתים, דע"כ בוני מגדל בארץ שנער היו ולא היה ישוב בעולם אלא באותה בקעה כדכתיב (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי בנסעם מקדם ומשם נפוצו למקומות אחרים כשנתפלגו ובנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרבה סדום אינו אלא חמשים ושתים שנה שהרי בסוף ימי פלג נתפלגו הארצות כדתניא בסדר עולם אמר רבי יוסי נביא גדול היה עבר שקרא בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ ואם תאמר בתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר באמצע ימיו לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש הא נתן לך סימן ולא תדע באיזו משנותיו אלא בסוף ימיו לא וחשוב שנותיו של פלג ונמצא שנה שמת בה היא שנת מ"ח לאברהם וכשחרב סדום שנת צ"ט לאברהם שהרי בו ביום נתבשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ואברהם בן מאת שנה וגו' (שם כא): ושלותה · האמורה בה גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל טז) וכתיב נתיב לא ידעו עיט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

עשרים

שאני בית הכסא דנפיש זוהמא · תימה בסוף פ"ק דנדרים (דף ז·) גרס "בעי רבינא הזמינו לבית הכסא והזמינו לבית המרחץ מהו" אלמא במרחץ נמי מיבעי ליה, ויש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום הך דהכא, ומיהו יש לקיים שם הגיר', והכא ה"פ מאי לאו כי היכי דלא איפשיטא ליה מבית הכסא ה"נ לא איפשיטא ליה מבית המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש זוהמיה להכי לא איפשיטא ליה אבל מרחץ בתר דבעיא הדר פשטא א"נ "הזמינו לבית המרחץ" אינו מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק וכן יש בכמה מקומות: דמתרגמינן אלהא מהימנא · תימה ד"שלום" נמי מתרגמינן דעבד ליה שלום? וי"ל דהתם קראו "שלום" על שם שהוא עושה שלום דאי לא קראו שלום אלא בעי למימר "ה' שלום" = ה' העושה לו שלום, א"כ ה"ל למימר ה' שלומו: הנותן מתנה לחברו צריך להודיעו · ודוקא במתנה שנותן לו ע"י אהבה שאין המקבל מתבייש אבל הנותן צדקה, שהמקבל מתבייש, "מתן בסתר יכפה אף" (משלי כא): יהבה ניהליה · דמותרת לזרים כפירוש הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (חולין קלג·) והא דאמר בפ"ב דכתובות (דף כה·) "חזקה לכהונה חילוק מתנות" כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יהבה ניהליה: ה"ג נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים · ואע"ג דבלאו הכי גזור דכתיב (בראשית טו) "ועבדום וענו אותם" שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו (קודם) שנולד יצחק (ל' שנים): ושל סדום כ"ב שנה · כמו שמוכיח בקונ' שהיה אברהם בן מ"ח שנה כשנבנית סדום ושלותה כ"ו שנים משמע שהיה אברהם בן ע"ג כשהרג את המלכים, ובסדר עולם משמע שהיה בן ע"ה שנה כשהרג את המלכים דקאמר התם אברהם אבינו כשנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה היה שנאמר "ויהי מקץ שלשים שנה וגו'" וחזר לחרן ושהה שם ה' שנים שנאמר "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן וגו'" ואותה שנה שיצא מחרן שנת רעב היתה ירד למצרים ושהה שם ג' חדשים בא וישב לו באלוני ממרא היא שנה שכבש את המלכים ולפ"ז לא היתה שלוה אלא כ"ד, וצריך לומר שהיתה בשלוה ב' שנים בתחלה:

ולא

ג"ז שם

[illegible] כיאור יפה בדברי תוס' הללו] ועי' מהרש"א

* 48-25=23

רבינו חננאל

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בביהכ"ס שהשם נפיה איקרי שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום אבל לומר נאמן בבית הכסא מותר שאינו שם שנא' האל הנאמן ומתרגמי' אלהא מהימנא: אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במילתא דלא עבידא לאיתגלויי. אבל במילתא דעבידא לאיתגלויי לא. שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו: אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו אחד משאר בניו. שהרי בשביל ב' סלעים מילת שהוסיף יעקב אבינו ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים: אמר רב לעולם יחזור אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה [שמתוך שישיבתה קרובה] עונותיה מועטין א"ר חנן מאי קרא שנאמר הלא מצער היא ותחי נפשי כלומר מצער עתה בקרוב נתיישבה. א"ר יצחק ישיבת צוער נ"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו. ישיבתה של סדום נ"ב שנה הוה שהיתה מוקדמת לצוער שנה ושלותה כ"ו דכתיב שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו הרי כ"ה שנה ובארבע עשרה למרידה בא כדרלעומר והחריבה נמצאת שלותה כ"ו שנים ותשלום נ"ב לישיבתה:

נושא

להתיחס בשוה לכ' א' מבניו

רב נסים גאון

רב חסדא הוה נקט מתנתא דתורא בידיה. רב חסדא כהן הוה ותמצא במסכת ברכות בפרק כיצד מברכין (דף מד) אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנא שמה והיו בה שמונים זוגים אחים כהנים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי בנתיה דרב חסדא כו' ואע"ג דאינהי כהנתא אינהו לא כהני:

רבא

[ביצה טז. ע"ש]

[נ"ל ברבי]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוה נקט וכו' וכי היכי דאחזוק במנהג בראשית הגז:

מגילה טז.

כ"א א"ר יצחק ישיבתה של צוער נ"א שנה